

NARRATIVA

Salah Jamal, *Lluny de l'horitzó perfumat*. LA MAGRANA. Barcelona, 2004.

Salah Jamal té les seves arrels a Nàbulus (Palestina) i això imprimeix caràcter. Metge, historiador, gastrònom i, inevitablement, militant de la causa palestina, Jamal tria com a eix central de la seva novel·la, *Lluny de l'horitzó perfumat*, la història del beduí Mohammed Pirjawi Unnab Jaliledin Osrana Lumary, originari del sud d'Hebron (Cisjordània), que arriba a Barcelona la tardor del 1972 després que Israel, amb la Guerra dels Sis Dies (1967), conquerís i ocupés aquestes terres i n'expulsés les famílies palestines.

Forçat a marxar de casa seva, el jove beduí anirà a Barcelona per estudiar medicina i convertir-se en un *hakim* (metge). Des d'aquest punt de vista, *Lluny de l'horitzó perfumat* no és una novel·la sobre immigració sinó que Salah Jamal aprofita el seu protagonista per evocar la realitat i els costums que va deixar enrere, a Palestina, i per descriure, d'una manera menys transcendental i seriosa, i més relativa, desmitificadora i irònica, la realitat que es vivia a Barcelona entre principis dels anys 70 i els 80.

DUES OBRES ANTERIORS

A Salah Jamal no li agrada definir-se com a novel·lista sinó que prefereix autoqualificar-se com a "narrador d'una història". I en això podríem posar al metge i escriptor catalanopalestí una bona nota. De fet, Jamal ja va tenir una bona acollida de públic amb les seves dues obres anteriors, *Aroma àrabe* (1999), una sug-

SALAH JAMAL ÉS, A MÉS DE NARRADOR, METGE, HISTORIADOR I GASTRÒNOM

JOSEP LOSADA

Dr. Mohammed Pujol

DAVID CAMINADA

gerent aproximació a la cuina àrab, entesa no només com a plaer gustatiu sinó també com a fet històric, cultural i social, i *Palestina, ocupació i resistència* (2001), una breu aproximació a la història del poble palestí i a la turmentosa, difícil i violenta relació amb l'Estat d'Israel.

Formalment, *Lluny de l'horitzó perfumat* suposa un canvi de registre perquè Salah Jamal abandona l'assaig per sub-

mergir-se en el gènere de la novel·la. Com apuntàvem unes ratlles més amunt, Jamal no abandona els seus orígens i converteix en protagonista de la seva obra un jove palestí que, després de veure com l'ocupació israeliana forçava la seva família a perdre les seves terres i a fugir, arriba a Barcelona per estudiar medicina. I en el xoc, el contrast, entre la realitat que Jacobo -el nom amb què el coneixen

aquí- deixa enrere i la que es troba a la ciutat (les últimes alenades de la dictadura franquista) està un dels grans atractius del llibre.

De fet, el jove palestí tria Catalunya per seguir la Mosse (Montserrat o Montse), una prostituta de Barcelona que el seu pare portava a les festes que organitzava per als seus amics. Un cop aterra a Catalunya, Jacobo es converteix en una mena de Cocodrilo Dun-

dee beduí, que pateix una mena de col·lapse sociocultural al veure i no comprendre moltes de les coses que l'envolten. El beduí Mohammed Pirjawi Unnab Jaliledin Osrana Lumary coneixerà les amigues de la Mosse, la Lulú i la Puri, i viurà un seguit d'històries acadèmiques i extraacadèmiques amb els seus amics de la facultat: el Gallina, el Pollet hippy, el Pollet intel·lectual i el Pollet jueu. En l'etapa barcelonina del jove també hi jugarà un paper important un pintoresc comissari de policia, reciclat després en agent secret i també en detectiu privat.

Lluny de l'horitzó perfumat és interes-

sant per la perspectiva des de la qual es contempla la realitat. El jove palestí no és un immigrant econòmic i el fet d'estar de trànsit, per un període de temps limitat, li permet fer una narració, una anàlisi, amb més distanciament, més irònica i corrosiva, sense clíxés ni prejudicis, de l'última etapa de la dictadura del general Franco i de l'arrencada dels anys 80. En una picada d'ullet que, segons diu el mateix Jamal, no és intencionada, Mohammed Pirjawi Unnab Jaliledin Osrana Lumary acabarà convertint-se, un cop acabada la carrera de medicina, en el doctor Mohammed Pujol.

DESITJOS NO CONSUMATS

Lluny de l'horitzó perfumat explica una història humana i, com a tal, també hi ha espai per a l'amor, en aquest cas amb una senyora de mitjana edat, benestant i misteriosa. Aquesta història, plena de sentiments i desitjos no consumats, de gustosos i exquisits guisats àrabs i de música de Jacques Brel i del cantant egipci Um Kulthum, estarà també marcada, d'alguna manera, per les arrels i els costums beduïns del jove protagonista.

Posant-nos estrictes, potser l'obra és, quant a l'estructura, una mica irregular i la primera part és més reeixida que la segona. Amb tot, l'aspecte que fa més plaent i recomanable la novel·la de Jamal és l'estil literari sensitiu, sensual i sensible, que, a través de la música, la gastronomia i la màgia cultural, estimula els sentits i la imaginació. Mohammed Pirjawi Unnab Jaliledin Osrana Lumary (el Dr. Mohammed Pujol) s'està a Barcelona diversos anys, però sempre recordarà la brisa perfumada que prové de les oliveres mil·lenàries del desert i del mar de Palestina. *Lluny de l'horitzó perfumat*. És clar que mai es pot renunciar als orígens, ni es poden oblidar.

'Tempus fugit'

CONCHA GARCÍA

POESIA

Aurora Luque, *Camaradas de Ícaro*. Premi Fray Luis de León. EDITORIAL VISOR. Madrid, 2003.

El temps i la seva caducitat, com a tema, ha estat sempre un lloc comú en la poesia, que en el barroc va assolir l'edat daurada. Recordem el bonic final de l'*Epístola Moral a Fabio*, atribuïda per Dámaso Alonso al poeta sevillà mort a Mèxic el 1648 Andrés Fernández de Andrada: "Ven y verás el alto fin que aspiro / antes que el tiempo muera en nuestros brazos". Visió barroca del no-transcendentalisme. També part de la poesia de Quevedo i Góngora és exem-

ple d'un tractament del temps en el qual s'aconsella que es visqui el present.

Aurora Luque (Almeria, 1963) a *Camaradas de Ícaro* pren aquesta línia de la tradició per donar-hi un tractament particular no exempt d'ironia que neix de la necessitat de reinventar-se per fer front al buit amb la lucidesa del desig en constant mutació.

Com en els anteriors poemes, en el poema fa anar amb desimboltura la recreació dels mites grecs amb l'afany de portar-los a un territori propi, que en paraules de José Andújar són el resultat d'una consciència artística i postmoderna. Com Ícar, l'ésser humà oblida que no pot volar gaire alt perquè les seves ales són fràgils, o el que és el mateix, el desig no dura més que el temps que dura encara que

ens entestem en el contrari.

A *Camaradas de Ícaro*, totes les experiències tenen la seva caducitat. Amb versos àgils i narratius, l'autora dóna respostes a l'evidència del que és caduc no exemptes d'ironia, una ironia que amaga en el fons una lliçó moralitzant. El lector ha de conèixer les claus amb què juga. Entén que és necessari reinventar el que és utòpic des del desengany i uneix la tradició clàssica de diferents edats a una actitud actualitzada en què la nostàlgia té un paper fonamental. El personatge poètic escolta atent les veus dels seus antecessors. Tenim un bon nombre de referències cultes l'èxit de les quals està en la intenció de dotar el llenguatge d'un do d'intercalar els sentiments amb troballes una mica insòlites: "Abres el almacén contiguo

de residuos / que genera la vida, / esas instalaciones virtuales / que cada cuerpo arrastra", tan de moda en una part de la poesia espanyola contemporània. Són dos els vectors complementaris d'aquesta poesia: manipulació dels mites per dessacralitzar-los i tutejar-se amb ells, i joc amb la durabilitat del desig: "No intentes consolarme de la muerte / consuélame tal vez de los andamios / quebrados de la vida".

Paga la pena no obviar el que té d'irreverent aquesta poesia, de la qual treu partit gràcies a la seva capacitat il·luminadora i condescendent amb els temes tractats.

Cal destacar també en l'última part del poemari el conjunt de poemes en què es dialoga amb altres poetes: Keats, Montale, Dickinson, Hölderlin, Heredia, però també Lorenzo Olivá, Juan Carlos Mestre i Juana Castro. Tot un exercici de literatura en què no s'obvia tampoc el bon consell al poeta dòcil i presumptuós: "Porque a todos nos llega la hora del desdén / cuando grite qué asco esa voz interior / llegará el primer verso del poema mejor".